

PARTICIPAREA UNOR MEDICI ȘI STUDENȚI ROMÎNI LA RĂZBOIUL FRANCO-GERMAN DIN 1870 ȘI LA COMUNA DIN PARIS *)

de Gh. HAUPT și G. BARBU

Războiul pruso-francez a fost urmărit cu deosebită atenție și încordare de opinia publică românească. Evenimentul, pe lângă ecoul produs, a avut serioase repercusiuni politice în România. În 1870—1871, în condițiile creșterii vertiginoase a caracterului antidinastic, simpatia față de Franța și dușmănia față de Prusia reprezentau și forme de manifestare ale sentimentelor antidinastice republicane și a urei față de monarhie, a elementelor înaintate din România. Puternicile demonstrații franco-file erau expresii ale solidarității opiniei publice progresiste române cu ideile de libertate, democratice ale Franței revoluționare.

Victoriile armatelor germane au reușit doar să îndirjească în opinia publică simpatia față de poporul francez. În această privință grăitoare este scrisoarea din august 1870, adresată lui C. Davila de către soția sa în care ea, (aflînd că prusacii se aflau la Metz), scria cu durere: „hoarele barbare cotropesc Franța în secolul al XIX-lea și Europa nu se mișcă? Adio libertate!“¹. În aceeași scrisoare ea relatează: „Simpatiile pentru Franța sînt atît de manifeste încît guvernul s-a îngrijorat și a găsit de cuviință să consemneze armata trei zile de-a rîndul adică 7, 8 și 9 august. Nu poți să-ți închipui indignarea care domnește pretutindeni. Toată lumea, pînă și p_rœupei, vorbesc în gura mare pe străzi blestemînd pe prusieni. Dacă într-adevăr Franța va ieși învingătoare la Metz, chiar dacă n-ar fi decît o victorie parțială, ea va avea un răsunset foarte mare în România“².

Proclamarea Republicii în septembrie 1870 a entuziasmat și mai mult opinia publică progresistă românească. Au loc numeroase manifestații publice, care culminează cu puternica demonstrație antigermană și antidinastică din 10/22 martie 1871, în fața sălii Slătineanu³.

Elementele înaintate române au depus serioase eforturi pentru ajutorarea poporului francez. Astfel românii din Blaj au luat hotărîrea alcătuirii unui comitet de ajutorare a Franței, comitet care a reușit să strîngă

* O versiune nerevizuită și incompletă a acestei lucrări reprezentînd o comunicare ținută la Cercul de istoria medicinei, a fost publicată fără știrea unuia din autori (Gh. H.) în culegerea „Istoria Medicinii“ Studii și articole, Buc. Editura Medicală, 1957.

¹ Elena General Peticari Davila, *Din viața și corespondența lui Carol Davila*, București, 1935, p. 255.

² Ibidem, p. 256.

³ Vezi *Memoriile regelui Carol*, Stuttgart. 1894, vol. II, p. 174—177. Monitorul Oficial 1871, nr. 55 martie II/23 p. 319, T. Maiorescu, *Istoria contemporană a Romîniei*, București, 1925 p. 30—31.

sume însemnate pentru ajutorarea armatei franceze⁴. După relatarea unui contemporan, mai mult de 900 de români s-au încadrat în armata franceză urmînd să lupte ca voluntari împotriva cîmpitorilor prusaci⁵. La această acțiune de ajutorare, un sprijin însemnat l-au adus și medicii romîni care și-au manifestat chiar în coloanele presei medicale vîdita lor simpatie pentru Franța⁶. În urma apelului Dr. Romniceanu, în coloanele gazetei Medico-Chirurgicale în august 1870 se deschide o subscripție în favoarea răniților francezi⁷.

C. Davila, după zadarnice încercări de obținere a ajutorului guvernului pentru organizarea a două ambulante romînești (una pentru francezi, alta pentru prusieni)⁸, în iulie 1870, a plecat în Franța cu scopul de a organiza o ambulanță⁹ cu sprijinul foștilor săi elevi de la Școala Națională de medicină din București aflați în Paris și „a se consacra în ajutorul nenorocitelor victime ale războiului actual”, cum anunța Vasile Alecsandri într-o scrisoare în august 1870¹⁰. Sosit în Franța, în fața lui Davila apărură tabloul îngrozitor al prăbușirii celui de al doilea imperiu despre care va scrie soției sale la 14 august: „Inchipulește-ți că au fost corpuri de armată fără cartușe! Regimente fără merinde!... în Franța... Mii de femei merg de ici colo, cer rufărie, bani; magazinele se umple, sume imense de bani se adună. Lipsese însă conducerea, lipsesc șefi! Trebuiesc numeroase trupe pentru a combate, dar șefi pentru a conduce”¹¹. Davila și-a dat seama că această situație dezastroasă „este produsul regimului”¹² imperiului lui Napoleon al III-lea, „un regim odios care a dominat în Franța 18 ani”¹³, cum se exprima un prieten francez către Anica Davila.

Medicii și studenții romîni în medicină aflați în Franța s-au alăturat cu entuziasm luptei împotriva cîmpitorilor prusaci. Cu toate acestea lui Davila nu i-a reușit planul organizării ambulanței romînești. Cu aju-

⁴ St. Manciulea: *Legăturile Blajului cu Franța în anii 1870—71*. Transilvania, 76 (1945) nr. 1—2 p. 50—58.

⁵ *Gazeta Transilvaniei* XXXIV (1871), nr. 32, martie 24. p. 3—4 „Romînii în Franța” de Br. Nicolae Vasilco.

⁶ Leiderman și I., *Răsunetul războiului franco-german din 1870—71 în presa medicală romînă*. Teza pl. doctorat în medicină, nr. 1283 Cluj, 1938.

⁷ *Idem*, p. 9—10.

⁸ Această acțiune a lui Carol Davila va fi reluată după proclamarea republicii franceze, în octombrie 1870, de către Scarlat Cretzulescu. În arhivă s-a păstrat următoarea invitație: „Mai multe persoane dorind a forma o ambulanță romînă care va merge a da ajutor răniților ambelor armate beligerante și care ambulanță va fi formată în conformitatea convențiunii internaționale de la Geneva; sunteți rugați cu onoare a binevoit a veni astăzi seară la întrunirea ce este a ține spre acest scop la domnu Scarlat Cretzulescu la ora 7^{1/2}.”

Miercuri 7/10 oct. 1870

D. Cretzulescu este domiciliat în str. Cosma nr. 5.

(*Arh. Centrală Istorică, București* M. Inf. Div. Adm. Dos. nr. 549/1871 f. 63)

⁹ Vezi și G. Z. Petresco: *Charles Davila et l'influence française sur la médecine roumaine*. Bucarest 1930, S. Herscovici Herisiano, *De l'influence medicale française en Roumanie*, Paris 1933.

¹⁰ Din viața și corespondența lui C. Davila p. 253.

¹¹ *Ibid.*, p. 254.

¹² *Ibidem*, p. 258.

¹³ *Ibidem*, pag. 259.

torul prietenilor săi, d-rul Davila, împreună cu doi tineri români ale căror nume nu le cunoaștem, izbutiră după puține străduințe să fie mobilizați într-o ambulanță a societății internaționale de ajutorare a răniților. Șeful serviciului sanitar al armatei române a primit să conducă un detașament din ambulanța a opta. În mare grabă, pleacă la 19 august pe câmpul de luptă de la Gravelotte, apoi la Sedan etc. El își socotea nu doar prezența ca „o manifestare românească“, ci a depus reale eforturi pentru ajutorarea înrolării în armată a tinerilor studenți și medici români dornici să lupte pentru cauza libertății. Cu ajutorul lui s-a încadrat în ambulanța internațională¹⁴ Vițu Dimitrie, care a făcut campania Rinului cu armata lui Bazaine. După capitularea Metzului a fost trimis cu răniții în Belgia¹⁵; Miloteanu Mihail a funcționat ca subchirurg la ambulanța internațională a VIII-a în armata Rinului¹⁶; Ștefănescu Sache în ambulanța V-a internațională batalionul Mougon Bezeville, la Sedan, iar după evacuarea răniților, după dizolvarea armatei Rinului a trecut la armata Loirei, ambulanța de la Bois care, în februarie 1871 intrând în Paris, s-a dizolvat¹⁷.

Afară de acești trei medici, în ambulantele internaționale din timpul războiului s-au încadrat un mare număr de medici și studenți români care studiau în perioada respectivă în Franța. În ambulanța internaționa-

¹⁴ *Din viața și corespondența lui Carol Davila*, pag. 260.

¹⁵ Vițu Dimitrie s-a născut la 9 aprilie 1849. În 1861 a intrat în Școala Națională de medicină. A fost numit la 1 octombrie 1863 subchirurg, în 1866 îl găsim menționat ca elev în clasa V. (Arh. Centrală Istorică București. Ministerul Cultelor și Instr. Publ. dos. nr. 431/1866 f. 233). În același an ia parte la combaterea epidemiei de holeră (ibidem, f. 237). La 28 mai 1866 a fost numit medic de batalion cl. II. Un an mai târziu în 1867 pleacă în Franța să-și continue studiile. A luat parte în 1877 la războiul pentru independență.

¹⁶ Miloteanu Mihail, s-a născut la Milotca în județul Mehedinți. Școala a făcut-o în comuna natală. S-a înscris apoi la Școala Națională de medicină. În martie 1862 reușește la concursul de externat. Prin decretul din luna martie 1863 a fost numit subchirurg la spitalul județului Rîmnicul Sărat (Monit. Med. nr. 12). În același an la 1/X a fost transferat în districtul Tutova, unde a funcționat pînă în aprilie 1864. A trecut examenul de bacalaureat la 22.VII.1865 (Arh. C. I. Buc. M. Cult. și Instr. Publ. Dos. Nr. 383/1867 f. 285). În 1868 a publicat „Despre cura cancerului prin clorat de potassă“ (Monit. Med. Nr. 12). La începutul lui iunie 1864 a trecut concursul pentru înaintarea la gradul de medic de batalion cl. II. A trecut examenul de licențiat al V-lea la 30.I.1867 (ibidem f. 795 verso), în 1868 a scris „Despre șancrul moale sau neinfestat“, memoriu pentru a-i fi admisă plecarea în străinătate pentru continuarea studiilor. Ca student la Paris a luat parte la războiul din 1870, în calitate de subchirurg ajutor (El. Peticari Davila *op. cit.*, p. 271). A trecut examenul de liberă practică în 1872. A fost medic la Craiova și apoi la T. Severin.

¹⁷ Ștefănescu Sache. S-a născut la Cîmpulung (Muscel) la 7 iulie 1845 a intrat în Școala Națională de medicină ca elev civil în septembrie 1864. Il găsim frecventînd cl. III-a în 1866 (Arh. C. I. Buc. Dos. M. Cult. și Instr. Publ. nr. 431/1866 fo. 161) și bursier al școlii de medicină în același an (idem fo. 534). Își trece examenul de bacalaureat în 7.IV.1867 (Arh. C. I. Buc. Dos. M. Cult. și Instr. Publ. Nr. 383/1867 f. 796 verso). După trei ani a plecat în străinătate pentru a-și continua studiile și-a luat doctoratul în medicină la Strasbourg în 1870 cu teza: *Quelques considerations sur le peritoiné au point de vue chirurgical*. În 1874 a fost înaintat la medic de reg. cl. I. În 1877 a funcționat la serviciul sanitar Central. A fost medic la spitalul Xenocrat din București.

lă, a VIII-a armată a Rinului, Petrașiu Constantin din Tecuci¹⁸; în ambulanța internațională olandeză din Besace s-a încadrat C. Polichron¹⁹ și Jugureanu Nicolae²⁰, decorat cu Crucea Legiunii de Onoare. Ultimul făcea parte din armata Vosges. Un tabel al acestor medici și studenți cuprinzând și ambulanțele în care au funcționat și serviciile ce au îndeplinit a fost publicat în Monitorul Oastei în 1871²¹. El cuprindea numele a 24 medici și studenți români care în marea lor majoritate se aflau la Paris, în timpul asediului²².

Se pune întrebarea, oare nu s-au încadrat unii dintre acești medici și în serviciul sanitar al comunarzilor?

Știm că în zilele ce au urmat înăbușirii sîngeroase a Comunei, alături de ruși și polonezi, românii au fost acei străini care erau mai mult

¹⁸ Dr. Petrașiu C. s-a născut în septembrie 1844 la Tecuci. În 1867 își ia licența în medicină la Școala Națională de medicină din București. În anul 1866, la 23 decembrie, și-a luat examenul I de licență în medicină (Arh. C. I. Buc. Dos. M. Cult. și Instr. Publ. nr. 383/1867 f. 794 și examenul (ultimul) de licențiat în 31 august 1867 (ibidem f. 796) și tot în 1867 trece și examenul de medic de bat. cl. I. (ibidem f. 808). Și-a susținut teza de doctorat la Paris cu subiectul „*De la tuberculose peritonéale étudiée principalement chez l'adulte*” Paris, 1871. În 1872 a trecut examenul de liberă practică (Arh. C. I. Buc. Dos. M. Cult și Publ. administrative dos. nr. 1578/1872 f. 9).

¹⁹ Polichronie Constantin, născut la Slatina, a studiat la Școala Națională de medicină. În martie 1862 îl găsim menționat ca reușit la examenul de externat. În 1863 a fost numit subchirurg la spitalul județului Gorj, iar după trei ani e medic de arondisment în București. A trecut examenul de bacalaureat în științe fizice și naturale, la 3 oct. 1866 (Arh. C. I. Buc. Dos. M. Cult. și Instr. Publ. nr. 383/1867 fo. 796). A plecat apoi să-și continue studiile în străinătate mai întâi la Montpellier (ibidem f. 799), iar apoi la Paris. A luat parte la războiul franco-german de la 1870, la bătălia de la Baumont și de la Sedan. Retras în comuna Besace, s-a evidențiat prin îngrijirea unui mare număr de răniți. După război s-a reîntors în țară și în 1875 îl găsim medic la București. În 1877 a fondat „*Revue médicale roumaine*”.

²⁰ Jugureanu Nicolae, s-a născut la Cîmpulung (Jud. Muscel) în 1845. Școala primară a făcut-o în orașul natal. S-a înscris apoi la Școala Națională de medicină, iar în 1863 îl aflăm ca elev în cl. III și reușește la examenul de externat cu nota „prea bine”. În oct. 1865 a fost numit subchirurg la spitalul civil din Focșani. După ce și-a luat licența în medicină a plecat în Franța unde și-a trecut doctoratul la Paris, în 1871. A participat la războiul franco-german din 1870 ca medic locotenent. A trecut doctoratul la facultatea de medicină din Paris cu teza (*Etude expérimentale sur l'action thérapeutique et physiologique de l'ipécacuanha et son alcaloïde*). A mai publicat în 1877, *Studii de fiziologie normală și patologică. Sistemul nervos, fiziologia și patologia somnului sau somnul natural și boalele lui*.

²¹ Monitorul Oastei 1871, nr. 24 p. 458—459.

²² O listă a unor studenți români în medicină (studenți militari și civili) care au luat parte în ambulanțe clasate pe lângă armata franceză în războiul din 1870—71, a fost publicată și în „Gazeta Medico-Chirurgicală a Spitalelor”, 1871 nr. 11 p. 176. Această listă cuprinde doar 12 persoane.

invinuți de reacțiunea franceză „ca aventurieri străini“, „vinovați pentru răscoală“.

Între altele în adresa lui Jules Simon ministrul Instituției Publice a guvernului Thiers, către Universitatea din Paris, vorbind de străinii care au susținut Comuna, se amintea în locul al treilea de români²³. Era firesc, ca Monitorul Oastei, care publica tabelul participanților români în ambulantele Internaționale, să nu pomenească de o eventuală participare a acestora la Comuna din Paris. Pe de altă parte studenții și medicii români în momentul în care reacțiunea franceză asasina mii de comunarzi și deporta alte zeci de mii, găseau mai bine, din cauze lesne de înțeles, să treacă sub tăcere activitatea lor revoluționară.

Totuși există unele date care ne dau posibilitatea să facem unele presupuneri, ba chiar de a identifica pe unii dintre aceștia ca participanți la Comuna din Paris. Însăși mersul evenimentelor a determinat acest fapt. Studenții și medicii români s-au încadrat în ambulante internaționale animați de sincera dorință de a ajuta luptei poporului francez împotriva cotropitorilor, animați de idealuri democratice, de dorința de a apăra libertatea. Pentru ei conținutul odios al regimului imperiului lui Napoleon era evident; de aceea ei au salutat cu căldură revoluția din 4 septembrie 1870 izbucnită la Paris. În curînd s-au putut convinge împreună cu întregul popor francez că așa zisul „guvern de apărare națională“ format la 4 septembrie, era un guvern de trădare națională, iar Thiers era reprezentantul reacțiunii franceze. Aflați la Paris în timpul asediului, au putut vedea că în timp ce muncitorimea se înarma formînd gărzile naționale ca să apere capitala împotriva cotropitorilor, guvernul trădător începuse tratativele cu Bismarck. În această privință este interesantă scrisoarea din 17 februarie 1871 a doctorului Ștefănescu către Davila în care, printre altele, citim: „Toți cer în Franța o nouă organizațiune“, „...dețest și disprețuiesc egoismul și emfazul ce aparține minorităților dintre francezi“, adică virfurilor conducătoare²⁴. Aceste rînduri exprimau starea de spirit a acelor studenți și medici români ce se aflau în ambulantele Parisului asediat, atunci cînd la 18 martie gărzile naționale au ocupat toate instituțiile publice și au ridicat drapelul roșu. Năzuințele exprimate în scrisoarea d-rului Ștefănescu erau mult apropiate celor arătate de manifestul lansat de către Comitetul Central al Gărzii Naționale la 18 martie 1871; „Proletarii din Paris, în mijlocul înfrîngerilor și trădării claselor dominante, au înțeles că a sunat ceasul cînd trebuie să salveze situația, luînd în propriile lor mîini conducerea treburilor publice...“²⁵. Scopurile comunei din Paris, salutate de întreaga opinie progresistă, n-au putut să fie străine nici medicilor și nici studenților români aflați în am-

²³ Vezi P. Constantinescu-Iași, *Ecoul comunei din Paris în România*, Studii 1951, nr. 1, p. 43. Gh. Haupt; *Ecoul Comunei din Paris în România*, Contemporanul, 1956. nr. 11 (493) p. 4.

²⁴ Din viața și corespondența lui Carol Davila, p. 279.

²⁵ K. Marx și F. Engels, *Opere alese*, vol. I, Ed. P.M.R. 1949, p. 532.

bulanțele internaționale care proveneau mai ales din rindurile oamenilor simpli.

Printre acești români care „se orientează spre revoluția comunistă, luând parte la răscoala din martie 1871“, Nicolae Iorga pomenește de studentul Rojniță²⁶. Este vorba de Rojniță Gheorghe²⁷ care mai târziu a devenit medic șef al orașului Iași și profesor la facultatea de medicină. El figurează în tabelul publicat în Monitorul Oastei, ca' aflat în timpul asediului Parisului la ambulanța de la Val de Grasse (ambulanța spitalului militar)²⁸.

Pe același tabel figurează și numele medicilor Alexandru Cociu, Mihail P. Georgescu, despre care avem de asemenea unele informații că au participat în serviciul sanitar al Comunei din Paris.

Despre ei încă în august 1871, un contemporan relatează următoarele, în coloanele ziarului *Rominul*: „Nimic nu egalează curajul ce desvoltă în cele opt zile de agonie ale Comunei, adunând răniții pe stradă, protejați de un simplu drapel, care adesea nu era respectat de gloanțe“²⁸.

Pe Cociu Alexandru (Cohen) (1845—1901) în 1866 îl găsim elev în clasa III-a a Școlii Naționale de medicină²⁹, iar în septembrie 1867 constatăm că a trecut bacalaureatul în științele fizice și naturale³⁰. A luat parte ca voluntar în războiul franco-german din 1870 „aide-médecin“ și a fost medaliat de „Société française de secours aux armées“. A făcut parte din ambulantele municipale și ale presei în tot timpul asediului.

Și-a luat doctoratul în medicină la Paris în 1875, cu teza „De l'innocuité relative des accouchements chez les primipares agées“. A participat apoi la războiul din 1877-78, cu gradul de medic căpitan, ca șef al ambulanței izraelite (Zion). A fost decorat cu „Trecerea Dunării“, „Apărarea Independenței“, medalia rusă și Crucea „Sf. Gheorghe“, și a fost avansat, la încheierea păcii, medic maior. A publicat în 1879 un studiu în „Progresul medical Romin“, nr. 17—26.

Georgescu Mihail s-a născut în București la 6 septembrie 1847. Elev la Școala Națională de medicină, reușește la 5. IV 1864 la concursul de externat³¹. Pleacă apoi la Paris, unde ca student în medicină a făcut

²⁶ N. Iorga *Istoria Românilor*, vol. X, București 1939, p. 138.

²⁷ Născut în 1845 la Fălcium, în 1866 a fost înscris în cl. I la Școala Națională de medicină. În 1868 a trecut examenul de bacalaureat în științe fizice și naturale. Arh. C. I. Buc. M. Cult. și Instruc. Publ. dos. nr. 431/1866 f. 6, dos. nr. 536/1868, f. 89, 91—95 dos. nr. 382/1867, f. 109, dos. nr. 536/1868, f. 178. Despre Rojniță vezi și V. Gomoiu și farmaciștii Gh. Gomoiu și Maria V. Gomoiu, *Repertor de medici, farmaciști și veterinari din finiturile românești* vol. I., adaos, p. 133.

²⁸ *Rominul* 1871, august 21, p. 1 M. C. „Români din rezbetul franco-german“.

²⁹ Arh. C. I. Buc. M. Cult. și Instr. Publ. dos. nr. 431/1866. f. 66.

³⁰ Idem, dos. nr. 382/1867, f. 81.

³¹ *Monitorul Medical*, nr. 17.

te din ambulanțele atașate pe lângă armata franceză, în războiul din 1870. În timpul asediului Parisului a făcut parte de asemenea din ambulanța municipală, apoi din ambulanța presei.

În 1872 și-a susținut teza la Facultatea de medicină din Paris cu subiectul: „Du scorbut. Épidémie observée pendant le siège de Paris“. Paris 1872. Din motive pe care le putem înțelege, în teza lui el s-a oprit cu descrierea evenimentelor în martie 1871. Ca și Rojniță, Cociu și Georgescu, care și-au continuat activitatea în serviciul sanitar al Comunei din Paris, se aflau în ambulanțele capitalei asediate și alți medici romini. Astfel, știm că Rodocolat Grigore, fost elev al Școalei de medicină din București, figura în ambulanța Parisului și în timpul asediului, atașat la spitalul Vulnerabililor³². Ursulescu Nicolae, în timpul asediului a făcut parte din ambulanțele Parisului iar apoi trece ca chirurg major în Garda Națională³³. Ioviță Dimitrie³⁴, Berbecariu Gheorghe³⁵, în timpul ase-

³² Rodocolat Grigore, s-a născut la 14.XI.1847, la Galați; după ce a absolvit cursul primar s-a înscris la Școala de medicină. În 1861 îl găsim elev în clasa V-a la Școala Națională de medicină. În Martie 1862 reușește la concursul de externat. În martie 1863 a fost numit prin decret sub-chirurg al spitalului jud. Argeș, unde a funcționat pînă la 1.X.1865, cînd a fost detașat ca sub-chirurg și secretar al medicului primar la districtul Botoșani unde a stat pînă în 1864. A trecut în iulie 1865 bacalaureatul în științe fizice și naturale, (Arh. C. I. Buc. M. Cult. Instr. Publ., dos. nr. 734/1865, f. 295). (Idem, ibidem 431/1866, f. 233). În 1867 a plecat pentru completarea studiilor la Paris și în 1868 a trecut cu succes concursul de externat. În 1870 a fost numit intern provizoriu, dar pentru scurtă durată, căci izbucnind războiul a fost luat ca medic la ambulanțele armatei franceze. S-a reintors după ce și-a luat doctoratul în medicină și a plecat din nou la Paris, unde în 4 august 1873 a murit.

³³ Ursulescu Nicolaie, s-a născut în 1848 la Huși din jud. Fălciu. În 1866 a intrat în cl. I-a la Școala Națională de medicină („Spitalul“, Revistă medicală, vol. 17, 1897, p. 213). Studiile medicale și le-a continuat în Franța. Între 1877—1880 a fost profesor la Institutul Gregorian din Iași. A ocupat catedra de obstetrică la Facultatea de Medicină din Iași între anii 1882—1883. A fost medic primar al spitalului sf. Spiridon. A scris în 1876, la Paris „De la métrite puerpérale“ și „Despre facerea prematură artificială în strimtorile bazinului“. Iași 1881. A murit în 1897.

³⁴ Ioviță Dimitrie s-a născut la Babaița (Mehedinți). În 1856 s-a înscris în Școala de Chirurgie. În martie 1862 trece primul concurs de externat. (M. Med. nr. 11). E numit subchirurg printr-un decret din martie 1865 în jud. Brăila, pînă la 1 octombrie cînd e transferat ca subchirurg și secretar al medicului primar în districtul Suceava (Mont. Med. nr. 31), unde funcționează pînă la 1 aprilie 1864. În iunie 1864 reușește la concursul pentru înaintare la gradul de medic de batalion cl. II-a (Mont. Med. nr. 21). În octombrie 1865 e confirmat ca medic de arondisment la districtul Muscel, unde fusese chemat de comitetul județului (Mont. Med. nr. 33). În 1866 ia parte la combaterea epidemiei de holeră. (Arh. C. I. Buc. M. Cult. și Instr. Publ. dos. nr. 431/1867, f. 236) iar tot în același an își trece licența în medicină (dem. f. 272). În 1870 a luat parte la războiul franco-german. Între 1872—1875 e medic în districtul Dimbovița. A fost medic lt. col. în rez. și unul dintre membrii fondatori ai Institutului de Vaccinuri din București. A murit în 1901.

³⁵ Berbecariu Gheorghe s-a născut la Huși în 21 iulie 1847 și a murit la 2 februarie 1892 (vezi Progresul Medical Român 1892, p. 273). În anul 1866 îl găsim menționat ca elev cl. I-a a Școalei Naționale de medicină (Arh. C. I. Buc., M. Cult. și Instr. Publ., dos. nr. 431/1868, f. 153). A studiat apoi medicina în Franța, la Paris, unde a susținut teza „Contribution à l'étude sur la greffe dermo-epidermique et son application à la cicatrisation des plaies“. Paris, 59 p.

diului au făcut parte din ambulanța presei și au luat parte la atacurile ce au avut loc în jurul Parisului. În ambulanțele asistenței publice, în tot timpul asediului Parisului, au făcut serviciu de asemenea următorii studenți: Goldstein Adolf³⁶, Lupu Herman³⁷, Peride Alex³⁸, Piteșteanu Ion³⁹ și Ulea Dimitrie⁴⁰, Moscovitz M.⁴¹, Manolescu Constantin⁴².

³⁶ Goldstein Adolf, îl găsim menționat în anul 1868 când a dat concurs pentru a obține o bursă de studii (Arh. C. I. Buc. M. Cult. și Instr. Publ., dos. nr. 535/1868, f. 135). Deși a reușit primul, nu a obținut-o. A studiat medicina în Franța și și-a luat doctoratul la Paris. S-a înapoiat în țară, unde a obținut libera practică, apoi a plecat din nou la Paris.

³⁷ Lupu Herman, s-a născut la 16 martie 1848. S-a prezentat la concurs pentru o bursă de studii în anul 1868 (Arh. C. I. Buc., M. Cult. și Instr. Publ., dos. nr. 535/1868, f. 135). Și-a continuat studiile la Facultatea de Medicină din Paris unde și-a trecut teza de doctorat în 1875 cu subiectul „Etude critique sur les divers modes de traitement du rhumatisme nodeux”, iar mai târziu a publicat „Des stigmates de l'état d'asthme cardiaque”.

³⁸ Peride Alex, născut la Huși, intră în Școala Națională de medicină în august 1861 (Arh. C. I. Buc., M. Cult. și Instr. Publ., dos. nr. 431/1866, f. 93). În 1863 a fost numit subchirurg la Div. 3 Medicală din Spitalul Militar Central. În 1865 este elev în clasa IV-a reușind la examenul de externat și apoi trece examenul de medic de Bat. cl. II-a în 1866 și tot în același an e medic de arondisment la Suceava și trece examenul de batalion cl. I-a. În anul 1868 a publicat o lucrare (Memoriu de Concurs) „Despre Reumatism” în urma căruia a fost trimis în Franța. Il găsim în Monitorul Oastei ca făcând parte dintre studenții care au luat parte la războiul franco-german și probabil și în serviciul sanitar al Comunei din Paris. În 1874 figurează printre medicii din Vaslui. Il găsim în februarie 1897, demisionând din postul de medic primar al Jud. Iași și în același an ca medic primar al Jud. Vaslui.

³⁹ Piteșteanu Ion, născut în 1849 la Giurgiu, s-a înscris în 1867 ca elev la Școala de medicină (Arh. C. I. Buc., M. Cult. și Instr. Publ. dos. nr. 362/1867, f. 438), iar în martie 1868 a reușit primul la examenul de externat. În 1869 a obținut diploma de asistent în farmacie fiind clasificat primul la concurs — și a fost numit asistent la catedra de fizică a profesorului Bacaloglu. În aprilie 1870 a obținut titlul de licențiat în medicină. A plecat în Franța unde a luat parte la războiul franco-german. Și-a luat doctoratul în medicină la Montpellier în 1875, a revenit în țară, iar în 1877 a fost mobilizat și numit medic al convoaielor de răniți al formațiunilor sanitare din Turnu-Măgurele. Campania din 1913 a făcut-o cu gradul de colonel, iar aceea din 1916 ca general. A murit la București în 1931.

⁴⁰ Despre Ulea Dimitrie avem puține date. A studiat la Paris. Il găsim luind parte la războiul franco-german din 1870. A trecut teza de doctorat în medicină în anul 1871 cu subiectul „Des lésions de l'intestin dans la tuberculose de l'adulte”, în 1877 a elaborat, împreună cu M. Moscovitz „Nosograful Spitalului Neamț”. A murit în 1879 (Progresul medical român I, 1879, nr. 24, p. 216).

⁴¹ Moscovitz M., născut la 3 ianuarie 1851, a studiat în Franța, a susținut teza la Paris în 1874 cu subiectul „De la syphilis tertièere craniène et de ses complications méningo-encephaliques”.

⁴² Manolescu Constantin s-a născut la 2 noiembrie 1844. A intrat în Școala Națională de medicină din București la 5 octombrie 1857. La 1 septembrie 1861 este subfarmacist, la 15 octombrie 1864 farmacist de Bat. cl. II-a. La 23 iulie 1866 a plecat în străinătate pentru studii. A făcut parte din subambulanța asistenței publice în timpul asediului din Paris.

Făcînd serviciu în ambulanța presei în timpul asediului Parisului și luînd parte la toate atacurile ce au avut loc în jurul capitalei, îi mai găsim pe Georgescu (Gheorghescu) Grigore din Rîmnicu-Sărat⁴³ și Drăgulănescu Gheorghe⁴⁴, care a și murit în timpul asediului.

Pe lîngă studenții și medicii menționați în tabelul Monitorul Oastei în Parisul asediat, și-au făcut serviciul la ambulanțele militare și civile și alți romîni. Astfel, o cercetare recentă menționează participarea a doi medici romîni Dr. Cernătescu și Constantin Haralambie care au funcționat în calitate de chirurghi maiori în detașamentele comunarde. Cernătescu a făcut parte din corpul franc al lascarilor, iar Constantin Haralambie era medicul major al batalionului „Eclaireurs fédérés”, în care erau recrutați numai „cetățeni cu adevărat patrioți...” care erau gata să „sacrifice totul republicei”⁴⁵.

Studenții și medicii romîni participanți la ambulanțele franceze și internaționale din timpul războiului franco-prusian și apoi luptînd pe baricadele Comunei au înscris numele lor nu numai în istoria legăturilor de prietenie dintre poporul român și francez, dar și în rîndul tradițiilor progresiste ale medicinei romînești.

Trebuie relevat faptul că și în deceniile următoare numeroși tineri romîni care vor studia în Franța se vor alătura forțelor progresiste, luînd parte chiar la mișcarea socialistă franceză. În această privință este interesantă o scrisoare din Paris, din 24 mai 1875, adresată de A. L. Lambrior lui Titu Maiorescu în care se arată cum numeroși studenți aflați la Paris se declarau acolo „partizani ai republicanismului pentru țara noastră”. Fiînd alarmat că sute de tineri se vor întoarce din Franța „gambetiști și chiar comuniști”, Lambrior întreba dacă nu s-ar putea lua mă-

⁴³ Georgescu (Gheorghescu) Grigore s-a născut la Rîmnicu-Sărat sau la Brăila; a fost elevul Școlii Naționale de medicină din București. În martie 1862 reușește la concursul de externat (Mont. Med. nr. 11/1862, 10 aprilie, p. 82—83). În anuarul Serv. Sanitar pe 1864 e trecut subchirurg al spitalului districtului Argeș. Îl mai găsim în cl. V-a a Școlii Naționale de medicină în anul 1866. A plecat să-și continue studiile la Facultatea de Medicină din Paris. (Arh. C. I. Buc., M. Cult. și Instr. Publ., dos. nr. 431/1866, f. 233). Ca student a luat parte la războiul din 1870.

⁴⁴ Drăgulănescu Gheorghe, născut în Fefeleei (Buzău) între 1857—58, elev la școala de farmacie, și-a luat asistența în 1863. Trece examenul de bacalaureat în anul 1864 (Arh. C. I. Buc., M. Cult. și Instr. Publ., dos. nr. 528/1864, f. 284). Tot în august 1864 reușește la concursul pentru înaintarea în gradul de farmacist cl. III. (M. M. nr. 28 din 20 august 1864). În anuarul Serv. Sanitar pe 1864 e menționat ca farmacist oftalmologic la spitalul Militar Central din București. La 24 septembrie 1864 reușește la concursul de externat (M. M. nr. 37 din 22 oct. 1864).

⁴⁵ Cf. D. Rosenzweig, *Unele date în legătură cu Comuna din Paris*, Analele Institutului de Istorie a Partid. de lingă C. C. al P.M.R., 1956, nr. 2, p. 154.

suri contra „acestei răsmerițe politice, ce pregătește tinerimea menită a fi la cirna țării în niște principii cu totul potrivnice stării de lucruri de la noi”⁴⁶. Nicio măsură n-a putut însă opri ca ideile mișcării socialiste din Franța să nu influențeze în mod pozitiv pe numeroși tineri români ce studiau în această țară. Din Franța s-au întors însuflețiți de ideile socialiste, savanți și oameni de știință ca dr. Voinov, dr. Cantacuzino etc. care au continuat să militeze și în patria lor de pe platforma acestor idealuri.

⁴⁶ Barbu Lăzăreanu, *Cintăreții români ai Comunei din Paris*, Ed. Cartea Românească, București, 1948, p. 4.